

Brusel 7. června 2023
(OR. en)

9955/23

SOC 410
EMPL 287
ECOFIN 542
EDUC 239

POZNÁMKA

Odesílatel:	Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu
Příjemce:	Výbor stálých zástupců / Rada
Předmět:	Hodnocení doporučení pro jednotlivé země 2023 a provádění doporučení pro jednotlivé země 2022: stanovisko Výboru pro zaměstnanost a Výboru pro sociální ochranu – potvrzení

Delegace naleznou v příloze výše uvedené stanovisko za účelem jeho potvrzení na zasedání Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele konající se dne 12. června 2023.

Horizontální stanovisko**Výboru pro zaměstnanost a Výboru pro sociální ochranu k cyklu evropského semestru 2023****Preamble**

Na základě ustanovení hlav IX a X Smlouvy o fungování EU (SFEU), mandátu uvedených výborů podle článků 148, 150 a 160 a rozhodnutí Rady o zřízení výborů posoudil Výbor pro zaměstnanost (EMCO) a Výbor pro sociální ochranu (SPC) pokrok, jehož členské státy dosáhly při provádění příslušných doporučení pro jednotlivé země vydaných Radou EU v oblasti zaměstnanosti, dovedností, sociální ochrany a sociálního začleňování v letech 2019 až 2022¹.

V průběhu celého cyklu semestru v návaznosti na příslušné návrhy předložené Evropskou komisí a v souladu s článkem 148 SFEU přispívaly výbory v roce 2023 rovněž k finalizaci nového *doporučení týkajícího se hospodářské politiky eurozóny, společné zprávy o zaměstnanosti a jednotlivých doporučení pro jednotlivé země*. Dále byly v reakci na roční analýzu udržitelného růstu 2023 a na společnou zprávu o zaměstnanosti 2023 vypracovány závěry Rady.

¹ Výbory přijaly k provádění příslušných činností mnohostranného dohledu v roce 2023 dva různé přístupy. Zatímco Výbor pro sociální ochranu se rozhodl přezkoumat pokrok ohledně posledního souboru doporučení pro jednotlivé země vydaných v roce 2022, Výbor pro zaměstnanost se rozhodl kromě těchto doporučení i nadále posuzovat pokrok i u několika minulých doporučení pro jednotlivé země, která jsou stále považována za relevantní, a dále je doplnit o další výzvy vyplývající z jeho monitorovacích nástrojů (jako je monitor výsledků v oblasti zaměstnanosti a srovnávací přehled sociálních ukazatelů).

V roce 2023 se Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu rovněž zabývaly tím, jak posílit sociální rozměr evropského semestru v souladu s po sobě jdoucími mandáty získanými od francouzského, českého a švédského předsednictví v návaznosti na návrh Belgie a Španělska zavést „*postup při sociální nerovnováze*“. Výbory zejména poté, co zřídily zvláštní společnou pracovní skupinu, jejímž úkolem je dále zkoumat otázky uvedené v jejich stanovisku vypracovaném v květnu 2022², vypracovaly soubor *klíčových sdělení* shrnujících zjištění technické zprávy o možném začlenění *rámce sociální konvergence* do evropského semestru³.

Oddíl 1 tohoto stanoviska obsahuje celkové názory výborů na aspekty řízení evropského semestru.

Oddíl 2 obsahuje úvahy o návrzích doporučení pro jednotlivé země 2023 přijatých Evropskou komisí a předložených Výboru pro zaměstnanost a Výboru pro sociální ochranu dne 25. května 2023. **Oddíl 3** obsahuje výsledek posouzení pokroku členských států při provádění příslušných doporučení pro jednotlivé země 2019 až 2022 a souvisejících výzev, a to v podobě tematických sdělení vyplývajících ze zjištění v rámci mnohostranného dohledu prováděného výbory. Závěry týkající se jednotlivých zemí jsou připojeny jako **přílohy**.

² Dokument Rady 9222/22.

³ Dokument Rady 9481/23, na základě technické zprávy vypracované společnou pracovní skupinou.

Oddíl 1

Aspekty řízení evropského semestru

V průběhu cyklu evropského semestru 2023, a zejména v kontextu politických pokynů formulovaných Komisí, Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu uvítaly **pokračování v úvahách o čtyřech rozměrech „konkurenceschopné udržitelnosti“**, zaměřením na **provádění evropského pilíře sociálních práv**, jakož i **začlenění hlavních cílů EU do roku 2030 a vnitrostátních hlavních cílů v oblasti zaměstnanosti, dovedností a snižování chudoby**⁴. Jak je stanoveno ve strategické agendě EU na období 2019–2024⁵, provádění pilíře by mělo být klíčovou prioritou na úrovni EU i na vnitrostátní úrovni s náležitým ohledem na příslušné pravomoci a zásady subsidiarity a proporcionality. V této souvislosti by měl evropský semestr jakožto rámec EU pro koordinaci hospodářských, fiskálních a sociálních politik a politik zaměstnanosti a dohled nad nimi v souladu se Smlouvou i nadále hrát **ústřední úlohu při podpoře provádění pilíře v členských státech**.

⁴ Nejméně 78 % obyvatelstva ve věku od 20 do 64 let by mělo být zaměstnáno; nejméně 60 % všech dospělých osob (ve věku 25–64 let) by se mělo každoročně účastnit vzdělávacích akcí; počet osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením by se měl oproti roku 2019 snížit alespoň o 15 milionů.

⁵ Na zasedání v Bruselu dne 20. června 2019 se Evropská rada dohodla na agendě pro EU na příštích pět let. „Nová strategická agenda na období 2019–2024“ stanoví prioritní oblasti, jimiž se bude řídit činnost Evropské rady a rovněž poskytne vedení pro pracovní programy dalších orgánů EU.

Provádění **plánů pro oživení a odolnost** je i nadále zakotveno v evropském semestru, a to i v souvislosti se zaváděním **plánu REPowerEU**, jehož cílem je rychle snížit závislost Evropy na fosilních palivech a urychlit ekologickou transformaci⁶. S ohledem na dopad plánu pro oživení a odolnost na formulování politického vedení v rámci semestru Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu znovu zdůrazňují, že **Rada pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele by měla být zapojena do všech záležitostí souvisejících se zaměstnaností, dovednostmi a výzvami a prioritami v oblasti sociální politiky** s cílem zajistit politické vedení, soudržnost politik, odpovědnost a ucelenost při provádění reforem a investic v těchto oblastech politiky na vnitrostátní úrovni.

V souladu s výše uvedeným a **poté, co uvítaly obnovení standardnějšího cyklu v roce 2022** v návaznosti na dočasné úpravy semestru v roce 2021, vyzývají Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu k **zajištění užší koordinace mezi hospodářskými, fiskálními a sociálními politikami**⁷, a to vzhledem k široké škále současných socioekonomických rizik a politických výzev ovlivněných ruskou válečnou agresí proti Ukrajině a s cílem zajistit spravedlivou ekologickou a digitální transformaci a udržitelný růst podporující začlenění. V této souvislosti zůstává klíčovou prioritou **posílení úlohy Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele a jejích výborů v rámci evropského semestru**, a to i s ohledem na probíhající přezkum správy ekonomických záležitostí, přičemž se uznává, že **je třeba pokračovat v úsilí o modernizaci monitorovacích nástrojů výborů, zachovat stávající zaměření semestru v souladu se Smlouvou a zabránit rizikům administrativní zátěže**.

⁶ V květnu 2022 Komise navrhla provést cílené změny v nařízení o Nástroji pro oživení a odolnost s cílem začlenit zvláštní kapitoly plánu REPowerEU do stávajících plánů členských států na podporu oživení a odolnosti. V návaznosti na politickou dohodu dosaženou mezi Evropským parlamentem a Radou dne 14. prosince 2022 nabyla možnost doplnit nové kapitoly REPowerEU formální podoby prostřednictvím nařízení 2023/435 ze dne 27. února 2023.

⁷ V souladu s příslušnými pravomocemi vyplývajícími ze Smlouvy a se zásadami subsidiarity a proporcionality.

V návaznosti na přezkum možné integrace rámce sociální konvergence, který byl proveden souběžně s cyklem evropského semestru 2023, a poté, co byly vzaty na vědomí legislativní návrhy týkající se reformovaného rámce EU pro správu ekonomických záležitostí předložené Komisí dne 26. dubna 2023⁸, **by Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu uvítaly společné úvahy o budoucnosti evropského semestru na technické a politické úrovni s Radou ECOFIN⁹**, včetně toho, jak návrhy na reformovanou správu ekonomických záležitostí EU začlení potřebu provádět strukturální reformy v oblasti zaměstnanosti, dovedností a sociální oblasti s cílem zavést evropský pilíř sociálních práv.

Výbory oceňují **příležitost přispět k probíhajícím úvahám o budoucnosti politiky soudržnosti před příštím programovým cyklem¹⁰** s ohledem na její důležité vazby na evropský semestr a dodatečné finanční prostředky, které jsou k dispozici prostřednictvím Nástroje pro oživení a odolnost. Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu se domnívají, že v zájmu zachování aspirací evropského pilíře sociálních práv a aktivního přispění k dosažení hlavních cílů EU a členských států pro rok 2030 je důležité **dále jednat o účinnosti politiky soudržnosti**, včetně jejího souladu s doporučeními pro jednotlivé země vydanými v rámci semestru, a **zvážit poznatky získané při provádění Nástroje pro oživení a odolnost s cílem poskytnout informace pro budoucí koncepci dalších fondů EU**.

⁸ Dostupné online a formulováno na základě závěrů Rady nazvaných „Směry pro reformu rámce správy ekonomických záležitostí EU“, které byly schváleny na zasedání Rady ECOFIN dne 14. března 2023.

⁹ V této souvislosti několik členů Výboru pro hospodářskou politiku na zasedání tohoto výboru dne 16. května 2023 vyzvalo k posílení spolupráce mezi Výborem pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele a Výborem pro hospodářské a finanční věci.

¹⁰ V lednu 2023 zahájila svou činnost skupina na vysoké úrovni pro budoucnost politiky soudržnosti (skupina odborníků na vysoké úrovni pro budoucnost politiky soudržnosti EU, dále jen „skupina na vysoké úrovni“⁴). Skupina sdružuje 18 zástupců akademické obce, vnitrostátních, regionálních a místních orgánů, sociálních partnerů a zástupců občanské společnosti jmenovaných za svou osobu. Skupina na vysoké úrovni by měla počátkem roku 2024 vypracovat zprávu. Očekává se, že Komise v polovině roku 2025 přijme návrhy na příští víceletý finanční rámec (VFR). V této souvislosti uspořádaly Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu dne 11. května 2023 první výměnu názorů.

Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu rovněž vedly **komplexní diskuse s evropskými sociálními partnery a zástupci organizací občanské společnosti**, mimo jiné o jarním balíčku, jejichž výsledkem byl konstruktivní a věcný dialog, který byl zohledněn při přípravě tohoto stanoviska. Výbory považují **včasné a smysluplné zapojení sociálních partnerů, občanské společnosti a dalších relevantních zúčastněných stran do všech fází evropského semestru a cyklu tvorby politik za důležitý faktor** pro úspěch koordinace a provádění hospodářské a sociální politiky a politiky zaměstnanosti.

Oddíl 2

Posouzení návrhů Komise na doporučení pro jednotlivé země 2023

Zveřejnění návrhů doporučení pro jednotlivé země na rok 2023, které Komise přijala dne 24. května 2023, v široké míře **potvrdilo přístup, který Komise stanovila v roce 2022 ve vztahu k politickým pokynům pro členské státy**. Výbory berou na vědomí, že **počet doporučení pro jednotlivé země v oblastech spadajících do pravomoci Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele je nižší než v cyklech semestru, které předcházely zavedení Nástroje pro oživení a odolnost**, a to v souladu s „racionalizovaným“ přístupem zohledňujícím komplexní povahu plánů pro oživení a odolnost.

Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu rovněž berou na vědomí **relativně vyšší počet „horizontálních“ doporučení pro všechny členské státy**, zejména pokud jde o cílená fiskální opatření na ochranu zranitelných domácností před vysokou inflací a rostoucími cenami energie, získávání zelených dovedností a provádění programů politiky soudržnosti a plánů pro oživení a odolnost, včetně dokončení nových kapitol plánu REPowerEU. Úsilí vynaložené na zajištění efektivnějšího semestru je sice vítáno, ale u **doporučení pro jednotlivé země by měla být zachována povaha specifičnosti pro jednotlivé země, zejména s ohledem na nižší počet navrhovaných doporučení pro jednotlivé země týkajících se zaměstnanosti a sociálních otázek**. Výbory znovu zdůrazňují význam sledování provádění reforem zaměstnanosti a sociálních reforem v rámci plánů pro oživení a odolnost, jež je součástí jejich každoročních činností mnohostranného dohledu a přezkumu.

Během diskusí o návrzích doporučení pro jednotlivé země na rok 2023 **umožnila jednání s Výborem pro hospodářskou politiku a s náhradníky Hospodářského a finančního výboru účinné posouzení několika politických otázek průřezové povahy**. V souladu se standardní praxí proběhla v rámci Výboru pro zaměstnanost diskuse o doporučeních pro jednotlivé země týkajících se vzdělávání, odborné přípravy a dovedností za účasti delegátů Výboru pro vzdělávání (EDUC). Doporučení pro jednotlivé země týkající se zdraví byla projednána v rámci Výboru pro sociální ochranu za účasti národních odborníků. **Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu zdůrazňují, že opakované zkracování harmonogramu pro jednání a finalizaci doporučení pro jednotlivé země ve výborech má negativní dopad na jejich schopnost smysluplně se zapojit do mnohostranných diskusí, a vyzývají k důkladnému zvážení harmonogramu budoucích cyklů evropského semestru.**

Oddíl 3

Nejdůležitější zjištění vyplývající z přezkumů plnění posledních relevantních doporučení pro jednotlivé země, které v rámci mnohostranného dohledu provedly Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu

Jedním z hlavních úkolů Výboru pro zaměstnanost a Výboru pro sociální ochranu v rámci evropského semestru je mnohostranný dohled¹¹. Zahrnuje mimo jiné¹² podrobné posouzení reforem a investic započatých na základě doporučení pro jednotlivé země vydaných Radou v předchozích cyklech evropského semestru. Činnosti v oblasti mnohostranného dohledu prováděné Výborem pro zaměstnanost a Výborem pro sociální ochranu tak hrají zásadní úlohu při podpoře reformního úsilí členských států prostřednictvím výměny poznatků o politikách a osvědčených postupů a prosazováním společného chápání výzev specifických pro jednotlivé země s cílem informovat Radu.

¹¹ Pokud jde o Výbor pro zaměstnanost, je tento postup založen na člancích 148 a 150 SFEU, zatímco v případě Výboru pro sociální ochranu je založen na článku 160 SFEU. [Nařízení EU č. 1175/2011](#) (kterým se mění nařízení č. 1466/1997) uvádí Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu mezi příslušnými výbory, které mají být zapojeny do procesu evropského semestru v souladu s jejich příslušnými pravomocemi. Dvě rozhodnutí Rady o zřízení výborů ([rozhodnutí 2015/772](#), kterým se pro Výbor pro zaměstnanost zrušuje rozhodnutí 2000/98 a [rozhodnutí 2015/773](#), kterým se zrušuje rozhodnutí 2004/689 pro Výbor pro sociální ochranu), jim rovněž udělila mandát, aby v příslušných oblastech přispívaly ke všem aspektům evropského semestru.

¹² Činnosti Výboru pro zaměstnanost v oblasti mnohostranného dohledu zahrnují tři oblasti: i) „přezkumy doporučení pro jednotlivé země“ na základě předchozích doporučení pro jednotlivé země a v některých letech na základě zjištění získaných pomocí monitorovacích nástrojů výboru; ii) „tematické přezkumy“ založené na doporučeních Rady přijatých Radou pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele a určených všem členským státům; a iii) „přezkum sociálního dialogu“ na základě ustanovení hlavního směru politik zaměstnanosti 7. V rámci Výboru pro sociální ochranu se kromě „doporučení pro jednotlivé země“ často diskutuje o provádění doporučení Rady na základě ad hoc ujednání (např. diskuse o národních plánech).

V roce 2023, po návratu k pravidelnému, ale racionalizovanějšímu semestru v roce 2022, **Výbor pro sociální ochranu obnovil tradiční přístup spočívající v posuzování pouze nejnovějšího souboru doporučení pro jednotlivé země¹³** (tj. doporučení vydaných v roce 2022), zatímco **Výbor pro zaměstnanost se rozhodl doplnit k novým doporučením pro jednotlivé země na rok 2022 některé doplňkové výzvy** stanovené na základě svých monitorovacích nástrojů a pokroku dosaženého při provádění doporučení pro jednotlivé země na období 2019–2020. Výbor pro sociální ochranu a Výbor pro zaměstnanost rovněž v souladu s úspěšnou praxí zavedenou v roce 2020 přezkoumaly několik doporučení pro jednotlivé země 2022, které jsou považovány za předmět společného zájmu. Zároveň zůstal v **roce 2023 významný i tematický rozměr, a to v podobě podrobných diskusí** o každé oblasti politiky, která spadá do působnosti výborů. Tematické aspekty diskusí v obou výborech byly podkladem pro přípravu horizontálních závěrů, jak je uvedeno v tomto oddíle.

V první polovině roku 2023 provedly **Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu 76 přezkumů pro jednotlivé země**, včetně 5 přezkumů v oblastech společného zájmu, které oba výbory provedly společně. Přezkumy v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a dovedností (celkem 19 přezkumů) provedl Výbor pro zaměstnanost za účasti delegátů Výboru pro vzdělávání, zatímco přezkumů v oblasti sociálního dialogu prováděných Výborem pro zaměstnanost (celkem 7 přezkumů) se zúčastnili zástupci sociálních partnerů EU a některých jejich vnitrostátních přidružených subjektů. Přezkumy v oblasti zdravotní péče (celkem 5 přezkumů) byly provedeny v rámci Výboru pro sociální ochranu za aktivní účasti vnitrostátních zástupců ministerstev zdravotnictví. U všech přezkumů pro jednotlivé země vycházela hodnocení ze zpráv členských států o nejnovějších přijatých opatřeních, po nichž následovala posouzení těchto opatření ostatními členskými státy a Komisí. Závěry týkající se jednotlivých zemí byly vzájemně schváleny a jsou připojeny k tomuto stanovisku.

¹³ V roce 2020 výbory posuzovaly provádění doporučení pro jednotlivé země na rok 2019, většinou písemným postupem z důvodu pandemie COVID-19. V roce 2021 se výbory dohodly, že přezkoumají provádění doporučení pro jednotlivé země 2020 (zaměřená na pandemii COVID-19) doplněných o podskupinu příslušných doporučení pro jednotlivé země 2019 (týkajících se strukturálnějších a stále relevantních otázek). V roce 2022 byl přístup z předchozího roku potvrzen, ale byl pozměněn s cílem snížit počet přezkumů a zohlednit neexistenci doporučení pro jednotlivé země v roce 2021: zatímco Výbor pro zaměstnanost použil své monitorovací nástroje k posouzení relevantnosti doporučení pro jednotlivé země na roky 2020 a 2019 a k určení možných „nových výzev“, které nebyly zachyceny v minulých doporučeních, Výbor pro sociální ochranu požádal členské státy, aby se do přezkumů zapojily s cílem přezkumy posílit o hlubší tematické diskuse o oblastech politiky.

3.1. Reformy v oblasti sociálního dialogu

Dne 7. listopadu 2022 uspořádal Výbor pro zaměstnanost společně s evropskými a vnitrostátními sociálními partnery svůj každoroční přezkum sociálního dialogu. S cílem posoudit kvalitu a účinnost sociálního dialogu s ohledem na hlavní směry politik zaměstnanosti byl přezkum z roku 2022 doplněn o tematickou diskusi o úloze sociálního dialogu při zajišťování spravedlivého přechodu ke klimatické neutralitě, jakož i o některé vnitrostátní příklady institucionálních rámců, zapojení sociálních partnerů do tvorby politik a kapacitu sociálních partnerů.

Během tematické diskuse bylo zdůrazněno, že přechod ke klimaticky neutrálním ekonomikám a společností vyžaduje mezirezortní a celospolečenský přístup. Je proto klíčové zajistit, aby sociální partneři mohli spolupracovat s vůdčími aktéry procesů a aby se podíleli na činnosti různých subjektů a na různých úrovních vnitrostátních správních orgánů. V této souvislosti některé členské státy připustily, že je zapotřebí dalšího úsilí k vytvoření odpovídajících rámců pro konzultace, zejména mezi sociálními partnery a orgány v oblasti energetiky a klimatu, s cílem aktualizovat vnitrostátní plány v oblasti energetiky a klimatu v letech 2023–2024. Zároveň bylo rovněž zdůrazněno, že vzhledem k mnohostranné povaze transformačního procesu a rozmanitosti nezbytných transformací jsou rovněž zapotřebí samostatné a systematické konzultace s organizacemi občanské společnosti. Důraz byl rovněž položen na místní rozměr ekologické transformace, přičemž bylo zdůrazněno, že do koncipování projektů, které budou mít pravděpodobně významný dopad na místní ekonomiky, je třeba zapojit komunity.

Zástupci zaměstnavatelů zdůraznili zejména vzájemnou součinnost mezi digitální a ekologickou transformací, jakož i důležitou úlohu odvětvového rozměru, zejména v souvislosti s prohlubováním dovedností a rekvalifikací pracovní síly směrem k ekologičtější výrobě. V rámci vnitrostátních politik odborné přípravy bylo zdůrazněno, že zlepšení koncepce a přizpůsobivosti učebních osnov a kvalifikací s ohledem na měnící se požadavky na pracovní místa je klíčovým prvkem pro posílenou koordinaci a učení na základě srovnávání na úrovni EU. Rovněž bylo zdůrazněno, že nedávno dohodnutý referenční rámec pro kompetence v oblasti udržitelnosti – GreenComp – je důležitý nový nástroj, který by měl být v roce 2023 v rámci koordinace Výboru pro zaměstnanost dále zkoumán. Bylo poukázáno na složitost, jež je vlastní posuzování budoucích potřeb v oblasti dovedností, jakož i na s tím související důležitost posílení nástrojů pro prognózování potřeb v oblasti dovedností. Odborové svazy rovněž zdůraznily úlohu, kterou může hrát mobilita pracovních sil při řešení současného a budoucího nedostatku kvalifikovaných pracovníků.

Tematická diskuse se rovněž zaměřila na důsledky, které má válečná agrese Ruska vůči Ukrajině na ceny energií. Byla zmíněna úloha zdanění, sociální ochrany a potřeba pečlivě se zaměřit na ty, kteří potřebují podpůrná opatření pro domácnosti a podniky, zatímco někteří sociální partneři a členské státy jsou toho názoru, že pro zmírnění dopadu rostoucích cen energie a potravin na evropské hospodářství nebo pro účinnou podporu spravedlivé ekologické transformace by byl vhodný mechanismus podobný nástroji SURE. Rovněž byla zmíněna možnost zavedení dočasného mechanismu cenového stropu na evropském trhu s plynem.

Stejně tak byl zdůrazněn význam řádného využívání dalších zdrojů, které vlády obdržely prostřednictvím daní z komodit a jiných produktů v souvislosti s vysokou inflací.

Vnitrostátní sociální partneři hrají v těchto jednáních důležitou úlohu, a to vzhledem k překrývání, k němuž dochází mezi politickou reakcí na energetickou krizi, a to i pokud jde o financování sociální ochrany, a jejich kolektivním vyjednáváním, a to včetně mezd a přístupu k odborné přípravě.

V rámci přezkumů týkajících se jednotlivých zemí bylo zdůrazněno, že ve všech členských státech, s výjimkou velmi malého počtu z nich, je institucionální rámec pro sociální dialog více než odpovídající. Je však i nadále nanejvýš důležité zabránit pouhému formálnímu zapojení sociálních partnerů a zajistit v průběhu celého procesu tvorby politik včasný a smysluplný proces konzultací. Kvalita konzultací se může rovněž zlepšit, jsou-li založeny na zjištěních založených na důkazech a na předběžném posouzení dopadů navrhovaného právního předpisu.

Bylo rovněž konstatováno, že zejména v dobách krize, jako jsou krize vyvolané pandemií COVID-19 a rostoucími cenami energie a potravin, je i nadále klíčové vyvážit potřebu vlád rychle reagovat na vznikající potřeby ekonomik a společností a potřebu smysluplně zapojit sociální partnery tím, že jim poskytne dostatek času na vstupní informace. V této souvislosti hraje určitou úlohu také budování kapacit, neboť sociální partneři, kteří nemají dostatečnou kapacitu, mohou při rychlém zapojování do informovaných konzultací čelit dalším překážkám.

Míra kolektivního vyjednávání zůstává v některých členských státech znepokojivě nízká, a to zejména v soukromém sektoru, v jiných členských státech bylo zase zaznamenáno snížení počtu členů. V některých případech zůstává problémem správné posouzení reprezentativnosti sociálních partnerů. Pro tyto dotčené členské státy bude k budování kapacit sociálních partnerů důležité účinně využívat finanční prostředky v rámci ESF+ na období 2021–2027. V souladu s novou směrnicí o přiměřených minimálních mzdách v EU navíc některé členské státy zvýší úsilí o zajištění lepších základních podmínek a vypracují akční plán pro kolektivní vyjednávání.

3.2. Reformy v oblasti segmentace trhu práce, zdanění práce a nehlášené práce

Dne 10. března 2023 uspořádal Výbor pro zaměstnanost svůj každoroční přezkum týkající se zdanění práce a segmentace trhu práce s cílem posoudit pokrok při provádění příslušných doporučení pro jednotlivé země na období 2019–2022, jakož i při řešení doplňujících výzev zjištěných prostřednictvím monitoru výsledků v oblasti zaměstnanosti a srovnávacím přehledu sociálních ukazatelů¹⁴. Kromě přezkumů zaměřených na jednotlivé země proběhla také tematická diskuse na základě hlavních zjištění společné zprávy o zaměstnanosti 2023.

a. Zdanění práce

Vzhledem k rostoucím cenám energie a potravin způsobeným ruskou agresí vůči Ukrajině muselo mnoho členských států v roce 2022 zavést opatření ke zmírnění dopadu inflace na domácnosti a příjmy pracovníků. Některé země využily dostupného fiskálního prostoru, zatímco jiné zvýšily dostupné zdroje například tím, že zavedly daně z neočekávaných zisků energetických společností. Některé země se zabývaly rizikem zvýšení zdanění u nižších příjmů („fiskální brzda“) tím, že zrevidovaly posun v rámci daňových pásem.

¹⁴ V souladu s operativními ujednáními dohodnutými pro výkon mnohostranného dohledu 2023 a vzhledem k všeobecnému zaměření na čtená doporučení pro jednotlivé země a další výzvě byla členským státům dána možnost se jednotlivých přezkumů neúčastnit, pokud potvrdily, že v posledních 12 měsících nebyl zaznamenán „žádný pokrok“. Přezkumu se nezúčastnily **Belgie, Lotyšsko a Slovinsko**. **Itálie a Slovensko** se rozhodly neúčastnit se z důvodu širší působnosti svých doporučení pro jednotlivé země 2022 v oblasti daní.

V mnoha členských státech byl nicméně zaznamenán pokrok, pokud jde o ekologizaci daňového systému a jeho větší podporu udržitelnému růstu, a to kombinací pobídek pro činnosti šetrné k životnímu prostředí a faktorů, které odrazují od využívání fosilních paliv. Pokud jde však o podporu inkluzivního růstu, v mnoha členských státech zůstává značný prostor pro přesun od zdanění práce a pro zlepšení systému daní a dávek. Dobře koncipované mezní sazby daně mohou podnítit účast na trhu práce, zejména u druhých výdělečně činných osob v domácnosti, a prodloužit pracovní dobu. Daňové zatížení pracovníků s nízkými mzdami je navíc v mnoha členských státech i nadále vysoké.

b. Segmentace trhu práce

Segmentace trhu práce v členských státech nadále ovlivňuje určité skupiny, zejména mladé lidi, ženy, migranty a osoby s nízkou kvalifikací. V některých případech zůstává nedobrovolný částečný úvazek vysoký, přičemž míra přechodu ze smluv na dobu určitou na smlouvy na dobu neurčitou je nízká. V průběhu roku 2022 mnoho členských států pokračovalo ve svém úsilí o podporu smluv na dobu neurčitou jakožto typického pracovního ujednání, mimo jiné zpřísněním právních předpisů na ochranu zaměstnanosti týkajících se smluv na dobu určitou a jiných atypických forem práce. Boj proti zneužívání atypických forem práce a samostatné výdělečné činnosti a řešení problematiky nehlášené práce zůstává prioritou politického programu mnoha členských států.

Za tímto účelem byla vyšší četnost inspekcí práce doplněna o další požadavky na využívání některých forem pracovních míst na dobu určitou, jako jsou smlouvy na nulový počet hodin. Právní předpisy, které se týkají pouze jednotlivých druhů smluv, však mohou být při řešení segmentace trhu práce neúčinné, neboť mohou pouze přesouvat preference zaměstnavatelů k jiným druhům atypických smluv. Reformy by se měly zaměřit na vytvoření soudržného rámce, který bude podporovat smlouvy na dobu neurčitou, podporovat přechod od dočasných pracovních míst ke stálým pracovním místům, podporovat pobídky pro odbornou přípravu na pracovišti, zajistí přístup k sociální ochraně pro všechny a vytvoří rovné podmínky pro podniky, přičemž je třeba zachovat určitou míru flexibility trhu práce spojeného s fluktuací hospodářského cyklu.

3.3. Reformy v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a dovedností

Ve dnech 30. března a 13. dubna 2023 uspořádal Výbor pro zaměstnanost ve spolupráci s Výborem pro vzdělávání (EDUC) každoroční přezkum týkající se vzdělávání a dovedností s cílem posoudit pokrok při provádění příslušných doporučení pro jednotlivé země na období 2019–2022, jakož i řešit doplňující výzvy zjištěné v monitoru výsledků v oblasti zaměstnanosti a srovnávacím přehledu sociálních ukazatelů¹⁵. Kromě přezkumů zaměřených na jednotlivé země proběhla také tematická diskuse na základě zjištění společné zprávy o zaměstnanosti 2023 a případové studie předložené Irskem.

Výsledky vzdělávání a odborné přípravy ve všech členských státech jsou i nadále silně ovlivněny socioekonomickým zázemím studujících. Hlavními příčinami stávajících rozdílů zůstávají znevýhodněné socioekonomické postavení, přistěhovalecký původ, příslušnost k menšině nebo bydliště ve venkovské oblasti. U znevýhodněných účastníků vzdělávání je pravděpodobnější než u jiných skupin dosahování nedostatečných výsledků ve čtení, matematice a přírodních vědách a předčasný odchod ze vzdělávání nebo odborné přípravy. U dětí ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením a u zranitelných skupin je navíc nadále podprůměrná účast na předškolním vzdělávání a péči. Zatímco 13 členských států splnilo cíl Evropského prostoru vzdělávání pro rok 2030, pokud jde o dosažené terciární vzdělání, některé země zaostávají. V mnoha zemích jsou značné genderové rozdíly a prohlubují se. Zatímco ženy dosahují lepších výsledků než muži, pokud jde o celkové dosažení terciárního vzdělání, jejich podíl v oborech STEM je nižší. Členské státy se potýkají s rostoucím nedostatkem učitelů, zejména v oborech STEM a v socioekonomicky znevýhodněných oblastech.

¹⁵ V souladu s operativními ujednáními dohodnutými pro výkon mnohostranného dohledu 2023 a vzhledem k všeobecnému zaměření na čtená doporučení pro jednotlivé země a dalším výzvám byla členským státům dána možnost se jednotlivých přezkumů neúčastnit, pokud potvrdily, že v posledních 12 měsících nebyl zaznamenán „žádný pokrok“. Přezkumu se neúčastnily **Kypr, Německo a Maďarsko**.

V reakci na výše uvedené výzvy členské státy provedly nebo provádějí reformy zaměřené na lepší zacílení na zranitelné skupiny a řešení regionálních rozdílů v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a modernizaci vysokoškolského vzdělávání, mimo jiné prostřednictvím Nástroje pro oživení a odolnost, fondů politiky soudržnosti a Fondu pro spravedlivou transformaci. Kromě toho je vyvíjeno úsilí o další začleňování digitálního a ekologického vzdělávání souvisejícího s udržitelným rozvojem do učebních osnov již od raných fází vzdělávání.

Zatímco členské státy zintenzivňují své úsilí o zlepšení dovedností učitelů, zejména digitálních dovedností, provádějí se rovněž opatření k řešení nedostatků, mimo jiné zvyšováním přitažlivosti učitelského povolání a zaváděním alternativních cest k učitelskému povolání. Vyhlášení Evropského roku dovedností může být pro členské státy nebývalou příležitostí ke zvýšení povědomí občanů EU o významu rozvoje jejich dovedností, a to i s ohledem na splnění hlavního cíle EU do roku 2030 a souvisejících vnitrostátních cílů v oblasti dovedností. Z důkazů vyplývá, že přetrvávají rozdíly, pokud jde o účast na vzdělávání dospělých, přičemž osoby, u kterých panuje předpoklad větší potřeby – např. osoby s nižší kvalifikací –, se vzdělávání účastní mnohem méně než vzdělanější lidé. Účast na vzdělávání je nižší také u osob žijících ve venkovských oblastech, což naznačuje potřebu zlepšit infrastrukturu odborné přípravy a pokračovat v investicích do distančního vzdělávání.

Navzdory zvýšenému úsilí ve všech členských státech by digitální dovednosti měly být v rámci politik odborné přípravy dále upřednostňovány, zejména v zemích, kde je podíl dospělých s alespoň základními digitálními dovednostmi nízký. V těchto případech by měly být nadále řešeny i nedostatky v digitálních dovednostech, zejména pokud mají dopad na ženy, osoby s nízkou kvalifikací, nezaměstnané a neaktivní osoby.

Několik členských států zavedlo nebo plánuje zavést politiky prohlubování dovedností a rekvalifikace s cílem řešit rostoucí nedostatek v oblasti dovedností v odvětvích s vysokou poptávkou (jako je zdravotní péče), řešit nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi a přizpůsobit dovednosti pracovní síly měnícímu se světu práce, a to i s podporou zdrojů dostupných z ESF+ a Next Generation EU. Mikrocertifikáty a individuální vzdělávací účty jsou stále více testovány jako prostředek k tomu, aby byly vzdělávací příležitosti přístupnější, flexibilnější a přizpůsobené potřebám jednotlivců. V situaci napjatých trhů práce a nízké nezaměstnanosti členské státy stále častěji zavádějí opatření v oblasti odborné přípravy, která se zaměřují především na nejzranitelnější osoby, jejichž potenciál zůstává nevyužit.

Dále se zvyšuje povědomí o významu smysluplných a spolehlivých nástrojů pro prognózování potřeb v oblasti dovedností. Za určitých okolností zůstává problémem lepší integrace systémů pro získávání poznatků o dovednostech do politik vzdělávání a odborné přípravy.

3.4. Reformy v oblasti aktivních politik na trhu práce a veřejných služeb zaměstnanosti

Dne 31. března 2023 uspořádal Výbor pro zaměstnanost každoroční přezkum aktivních politik na trhu práce a veřejných služeb zaměstnanosti s cílem posoudit pokrok při provádění příslušných doporučení pro jednotlivé země na období 2019–2022 a řešit doplňující výzvy zjištěné v monitoru výsledků v oblasti zaměstnanosti a srovnávacím přehledu sociálních ukazatelů¹⁶. Před provedením přezkumů zaměřených na jednotlivé země proběhla tematická diskuse na základě hlavních zjištění společné zprávy o zaměstnanosti 2023, příspěvků předsedy sítě veřejných služeb zaměstnanosti a prezentace projektu Francie na téma „území s nulovou dlouhodobou nezaměstnaností“.

¹⁶ V souladu s operativními ujednáními dohodnutými pro výkon mnohostranného dohledu 2023 a vzhledem k všeobecnému zaměření na čtená doporučení pro jednotlivé země a dalším výzvám byla členským státům dána možnost se jednotlivých přezkumů neúčastnit, pokud potvrdily, že v posledních 12 měsících nebyl zaznamenán „žádný pokrok“. Přezkumu se neúčastnily **Bulharsko** a **Maďarsko**.

V roce 2022 zaměstnanost ve všech členských státech EU nadále rostla. Míra zaměstnanosti v EU-27, která ve čtvrtém čtvrtletí roku 2022 činila 74,9 %, byla o dva procentní body vyšší než před pandemií. Mezi členskými státy a různými socioekonomickými skupinami však přetrvávají významné rozdíly. V zájmu dosažení cílů akčního plánu pro provádění evropského pilíře sociálních práv v oblasti zaměstnanosti do roku 2030 je nadále třeba vyvinout úsilí na podporu kvalitních pracovních příležitostí a na zvýšení míry zaměstnanosti žen, mladých lidí, osob s nízkou kvalifikací, osob se zdravotním postižením, osob z přistěhovaleckého prostředí a etnických menšin. V souvislosti s pozitivním vývojem na trhu práce je mírný nárůst u dlouhodobé nezaměstnanosti znepokojující.

Vzhledem k prudkému nárůstu nedostatku v oblasti pracovních sil a dovedností, s nímž se potýká převážná většina evropských ekonomik, se členské státy a jejich veřejné služby zaměstnanosti stále více zaměřují na politiky odborné přípravy, zejména na zelené a digitální dovednosti, jakož i na povolání a odvětví s vyšší poptávkou (např. zdravotní péče a cestovní ruch), včetně podpory udržitelných přechodů na trh práce. Všeobecně uznávaný je však také význam zvyšování kvality podpory poskytované nejzranitelnějším skupinám a opatření za tímto účelem byla zavedena, zejména na posílení vedení a poradenství pro volbu povolání, jakož i informačních činností.

V mnoha evropských členských státech je však procento uchazečů o zaměstnání, kteří se účastní intervencí v oblasti politiky trhu práce, i nadále výrazně nižší než 40 % a výdaje na aktivní politiky na trhu práce nepřekračují 2 % HDP, což ukazuje, že je třeba posílit poskytování dobře navržených opatření a zintenzivnit úsilí o jejich větší inkluzivnost. V tomto ohledu je vyvíjena snaha o zlepšení v oblasti poskytování a kapacity veřejných služeb zaměstnanosti, mimo jiné pomocí digitálních nástrojů a zdokonalených nástrojů pro prognózování potřeb v oblasti trhu práce a dovedností. Úroveň organizační vyspělosti a kapacity veřejných služeb zaměstnanosti je však napříč jednotlivými členskými státy i nadále nerovnoměrná a je třeba usilovat mimo jiné o zlepšení partnerství a spolupráce s dalšími aktéry, jako jsou vzdělávací instituce a instituce odborné přípravy a zaměstnavatelé.

Podpora poskytovaná z fondů soudržnosti a provádění Nástroje pro oživení a odolnost pomáhá mnoha členským státům řešit hlavní problémy, s nimiž se při provádění aktivních politik na trhu práce potýkají. Při navrhování politik by se však mělo více vycházet ze systematictějšího hodnocení minulých intervencí.

3.5. Reformy týkající se účasti žen na trhu práce na základě přístupu k předškolnímu vzdělávání a péči a dlouhodobé péči

Dne 24. května 2023 uspořádaly Výbor pro zaměstnanost a Výbor pro sociální ochranu každoroční přezkum týkající se otázek společného zájmu, zejména sociální ochrany, podpory příjmu a přístupu ke službám se zaměřením na účast žen na trhu práce v souvislosti se službami, s cílem posoudit pokrok při provádění příslušných doporučení pro jednotlivé země na období 2019–2022. Přezkum vycházel z tematické prezentace Komise, která vycházela také ze zjištění společné zprávy o zaměstnanosti 2023.

V mnoha zemích EU přetrvávají značné genderové rozdíly, pokud jde o účast žen a mužů na trhu práce i intenzitu práce, přičemž průměrná hodnota podílu pracovníků na částečný úvazek mezi zaměstnanými ženami zůstává v EU o 20 procentních bodů vyšší než u mužů. Povinnosti v oblasti péče, mimo jiné o osoby, které vyžadují dlouhodobou péči, a o děti jsou jedním z hlavních faktorů, které v mnoha členských státech brání ženám v účasti na trhu práce a zaměstnání na plný úvazek a kvůli kterým zůstává mimo trh práce přibližně 7,7 milionu žen. Dopad rodičovství na zaměstnanost žen zůstává v EU výrazně negativní (–10,6 p.b.), přičemž v některých členských státech existují obzvláště velké rozdíly. Na úrovni EU se účast dětí mladších 3 let na předškolním vzdělávání a péči v roce 2021 zvýšila na 36,2 %. Situace se však napříč jednotlivými členskými státy velmi liší, přičemž mnohé z nich zaostávají za revidovanými barcelonskými cíli.

Ve všech oblastech je však zaznamenán pokrok v poskytování přístupu k cenově dostupnému a kvalitnímu předškolnímu vzdělávání a péči, zejména rozšířením nabídky dostupných míst a podporou nízkopříjmových rodin v přístupu ke službám. V některých případech byla účast na předškolním vzdělávání a péči zvýšena snížením věkové hranice pro povinnou školní docházku. Navzdory vynaloženému úsilí přetrvávají značné problémy při zlepšování přístupu dětí se špatným socioekonomickým zázemím a při přizpůsobování předškolního vzdělávání a péče potřebám dětí se zdravotním postižením nebo dětí vyžadujících zvláštní péči.

Vysoká míra neformálnosti, špatné pracovní podmínky a nedostatek v oblasti dovedností zůstávají v odvětví dlouhodobé péče hlavními problémy, které brání zajištění přístupu k cenově dostupné a vysoce kvalitní dlouhodobé péči. Jsou prováděna opatření na rozvoj služeb komunitní péče, rozšíření služeb domácí péče a vytváření středisek dlouhodobé denní péče. V některých případech byly poskytnuty dodatečné finanční prostředky na odbornou přípravu ošetrovatelského personálu a na podporu neformálních pečujících s cílem řešit nedostatek pracovníků.

Bylo rovněž zaznamenáno úsilí o posílení potřebné koordinace mezi různými správními orgány a různými úrovněmi správy, která je často vyžadována k rozšíření služeb předškolního vzdělávání a péče a zlepšení jejich kvality.

K rozšíření poskytování služeb dlouhodobé péče a předškolního vzdělávání a péče, včetně výstavby a renovace zařízení předškolního vzdělávání a péče a vytváření míst pro děti, byly široce využívány fondy EU, zejména Nástroj pro oživení a odolnost a Evropský sociální fond+ (ESF+). Zajištění budoucí udržitelnosti prováděných opatření je třeba věnovat náležitou pozornost.

Přetrvávají problémy, pokud jde o usnadnění přístupu k péči o děti a dlouhodobé péči pro vysídlené děti a osoby z Ukrajiny přechající ze země po ruské agresi, a to i s ohledem na integraci ukrajinských žen na trhu práce.

3.6. Reformy v oblasti sociální ochrany a sociálního začleňování

Politiky v oblasti sociální ochrany a sociálního začleňování podporují individuální rozvoj, posilují sociální soudržnost, podporují pozitivní výsledky na trhu práce a stimulují hospodářský růst. Dobře fungující systémy sociální ochrany mohou zmírnit dopad různých krizí a otřesů na jednotlivce a společnost, jak se ukázalo během pandemie COVID-19, nebo v současném kontextu vysoké inflace a prudkého nárůstu nákladů na energii.

Práce Výboru pro sociální ochranu¹⁷ v minulosti odhalila určité nedostatky v systémech sociální ochrany a sociálního začleňování členských států, a to i pokud jde o přiměřenost a rozsah různých dávek, zejména pro pracovníky s nestandardními smlouvami a osoby samostatně výdělečně činné. Mění se trhy práce, technologický vývoj a demografické změny vyžadují neustálé přizpůsobování a zlepšování evropských systémů sociální ochrany.

Evropský pilíř sociálních práv a jeho akční plán poskytují na úrovni EU politický rámec pro stimulaci politických reforem. Z řady iniciativ tohoto akčního plánu slouží členským státům jako vodítko pro zlepšení jejich systémů sociální ochrany a sociálního začleňování doporučení Rady o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně z roku 2019 a doporučení Rady o přiměřeném minimálním příjmu zajišťujícím aktivní začlenění z roku 2023.

Kromě toho je podpora vnitrostátního reformního úsilí k dispozici z Nástroje pro oživení a odolnost, přičemž v osmnácti členských státech¹⁸ bylo na granty a půjčky související s opatřeními v oblasti sociální ochrany a sociálního začleňování přiděleno 13,4 miliardy EUR. Národní plány pro oživení a odolnost těchto členských států zahrnují širokou škálu reforem a investic na posílení jejich vnitrostátních systémů sociální ochrany z hlediska jejich účinnosti, kvality a odolnosti v závislosti na potřebách jednotlivých zemí.

¹⁷ Výroční zpráva Výboru pro sociální ochranu (2021)

¹⁸ Belgie, Česko, Dánsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Německo, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Španělsko, Švédsko.

a. Horizontální zjištění z přezkumů pro jednotlivé země

V rámci každoročních mnohostranných přezkumů provádění provedl Výbor pro sociální ochranu v dubnu 2023 přezkum výsledků devíti členských států, pokud jde o doporučení pro jednotlivé země v oblasti sociální ochrany a sociálního začleňování. Dalších pět doporučení pro jednotlivé země společného zájmu bylo přezkoumáno na společném zasedání s Výborem pro zaměstnanost v květnu. Osm ze zkoumaných doporučení pro jednotlivé země obsahuje odkazy týkající se účinnosti vnitrostátních systémů sociální ochrany, pokud jde o přiměřenost, zacílení a rozsah dávek na podporu příjmu v kombinaci s přístupem ke službám. Pěti členským státům bylo doporučeno, aby posílily poskytování sociálního a/nebo cenově dostupného bydlení. Dvěma členským státům byla vydána doporučení ohledně poskytování cenově dostupného a kvalitního předškolního vzdělávání a péče v souvislosti s podporou účasti žen na trhu práce.

Z přezkumů pro jednotlivé země provedených Výborem pro sociální ochranu vyplynulo, že:

- Je vyvíjeno významné úsilí o reformu stávajících **systémů sociální ochrany a sociálního začleňování**, přičemž členské státy uplatňují zkušenosti získané během krize COVID-19 a navrhují trvalejší opatření, která mohou zlepšit fungování jejich vnitrostátních systémů. To zahrnuje integrované poskytování různých peněžitých a věcných dávek v kombinaci s přístupem ke kvalitním sociálním službám a opatřeními k zajištění účinné koordinace mezi službami zaměřenými na sociální začleňování a (znovu)začleňováním na trhu práce. Vzhledem k tomu, že většina představených reforem je v počáteční fázi, je nezbytné důkladné monitorování a hodnocení výkonnosti, aby se zajistilo, že reforma bude nepřestane být relevantní a úspěšná.

- Kromě toho se některé z přezkoumaných členských států zaměřují na řešení problémů spojených s chudobou zlepšením přiměřenosti a rozsahu dávek (např. Maďarsko, Portugalsko, Lotyšsko), například zajištěním přiměřené indexace dávek v souvislosti se současnou vysokou mírou inflace (např. Lotyšsko). Portugalsko, Lotyšsko a Finsko se zaměřují na zvýšení účinnosti vnitrostátních záchranných sítí prostřednictvím zjednodušení a zefektivnění, zatímco Polsko a Maďarsko uvádějí cílená opatření týkající se určitých věkových skupin nebo oblastí poskytování dávek a přístupu ke službám.
- Přezkumy **týkající se bydlení** potvrdily, že náklady na bydlení mohou pro domácnosti představovat závažný problém, zejména ve větších městech a pro zranitelné domácnosti. V zemích, které byly předmětem přezkumu, existuje na politické úrovni široké povědomí o těchto výzvách a odhodlání přijmout politická opatření prostřednictvím plánů, reforem a investic. Panuje přesvědčení, že pro úspěch těchto opatření je nezbytné zajistit monitorovací rámce a koordinaci politik v oblasti bydlení s doplňkovými politikami (např. podpora příjmů) a službami (např. doprava).
- Členské státy, které byly předmětem přezkumu, uvádějí různá legislativní a/nebo investiční opatření ke zvýšení nabídky bydlení, včetně sociálního a/nebo cenově dostupného nájemního bydlení. Tato opatření však vyžadují značné finanční výdaje a dobu realizace, což by mohlo zpoždit zavedení přístupu k přiměřenému bydlení i v okamžiku, kdy už budou plány a politiky vypracovány. Výzvou pro již zavedené strategie může být také současné období vysoké inflace.

- Další úsilí je vynakládáno na posílení právního rámce a správní kapacity různých orgánů zapojených do poskytování cenově dostupného bydlení (Španělsko, Litva). Pozornost je věnována rovněž poskytování služeb zaměřených na zvláštní potřeby, jako je bydlení pro osoby se zdravotním postižením, politikám v oblasti „bydlení jako priorita“ pro řešení problematiky bezdomovectví, politikám v oblasti odstraňování segregace a prevence nucených vystěhování (Maďarsko, Dánsko).
- Společné přezkumy Výboru pro zaměstnanost a Výboru pro sociální ochranu týkající se **poskytování předškolního vzdělávání a péče** v souvislosti s účastí žen na trhu práce ukázaly, že je zapotřebí dále usilovat o rozšíření kapacity a zlepšení cenové dostupnosti. Řešení těchto problémů by rodičům umožnilo přístup k zaměstnání na plný úvazek a zlepšilo by dobré životní podmínky dětí. Navíc bude vzhledem k tomu, že téměř každé čtvrté dítě je ohroženo chudobou nebo sociálním vyloučením, i nadále zapotřebí vyvíjet úsilí zaměřené na podporu ohrožených dětí a jejich rodičů.

b. Výsledek tematické diskuse o sociální ochraně a sociálním začlenění

Tematická diskuse Výboru pro sociální ochranu k této oblasti politiky se zaměřila na úlohu dávek a poskytování služeb pro snižování chudoby a (znovu)začleňování na trhu práce. Východiskem k ní byla prezentace průzkumné studie s názvem *Exploratory study: filling in the knowledge gaps and identifying strengths and challenges in the effectiveness of Member States' minimum income schemes* (Průzkumná studie: přehled informací o systémech minimálního příjmu členských států a určení předností a nedostatků těchto systémů). Účastníci diskuse se zabývali tím, jak by mohly jednotlivé prvky politické koncepce vzájemně spolupůsobit a které faktory mají vliv na úspěšné a integrované poskytování peněžitých dávek a aktivačních politik.

Z debaty vyplynulo, že:

- Členské státy považují sociální politiky za investici a produktivní faktor, neboť reformy v oblasti sociální ochrany a sociálního začleňování mohou podpořit hospodářský růst a zaměstnanost.
- V mnoha členských státech procházejí systémy sociální ochrany a sociálního začleňování modernizací v souladu se zásadami aktivního začleňování a současně s důrazem na přiměřenou podporu příjmu, podporu sociálního začleňování a účasti na trhu práce, v kombinaci s poskytováním cenově dostupných a kvalitních služeb. Aby byly tyto reformy úspěšné, měly by zahrnovat celou škálu sociálních dávek a služeb, které podporují jednotlivce během celého svého životního cyklu, a zohledňovat interakci mezi různými prvky podpory příjmu. Tento integrovaný přístup by měl snížit závislost na dávkách a zranitelnost příjemců a zároveň poskytnout odpovídající finanční zdroje na boj proti chudobě a na podporu rodin s nízkými příjmy a jednotlivců ve zranitelné situaci.
- Systémy minimálního příjmu jsou důležitou součástí vnitrostátních systémů sociální ochrany a sociálního začleňování. Téměř ve všech evropských zemích tyto systémy nestačí k tomu, aby udržely lidi nad hranicí chudoby. Doplnkovou podporu představuje sice široká škála doplňkových peněžitých a věcných dávek, ale ty jsou ve většině případů spojeny s dalšími postupy testování a podávání žádostí. Zjednodušení a zefektivnění poskytování dávek by mělo zlepšit přiměřenost systémů ochrany příjmů. V souvislosti s dnešní vysokou inflací byly zdůrazněny pravidelné indexace a mechanismy automatické úpravy podpory příjmů.

- Jednou z důležitých otázek zůstává pro členské státy nalezení správné rovnováhy mezi zajištěním přiměřenosti sociálních dávek a vytvářením pobídek k práci. Ve většině zemí jsou programy sociální pomoci koncipovány tak, aby propojily poskytování dávek s aktivačními opatřeními. Pro usnadnění nástupu do zaměstnání nebo zvýšení intenzity práce uplatňují některé země finanční pobídky v podobě dočasného postupného snižování dávek (zužování kritérií), kdy jednotlivci vstoupí na trh práce nebo se účastní odborné přípravy na pracovišti nebo programů veřejné práce. Kromě finančních pobídek jsou k dispozici opatření aktivní politiky na trhu práce, včetně programů odborné přípravy a prohlubování dovedností, podpory mzdových nákladů a dočasných programů veřejné nebo komunitní práce, které jednotlivcům pomáhají integrovat se na trhu práce. Účast příjemců minimálního příjmu na opatřeních aktivních politik na trhu práce však není vždy zaručena a/nebo je omezena na účast na veřejných pracích.
- Byla zdůrazněna otázka nízké míry využívání dávek a potřeba zabývat se překážkami a pravidelně vyhodnocovat stávající systémy pro navrhování účinných politik. Další zjednodušení a větší transparentnost systémů sociální ochrany a sociálního začleňování, podpořené digitálními technologiemi, byly určeny jako místa pro řešení překážek a zlepšení poskytování dávek a služeb.
- Úsilí o zlepšení rozsahu a přiměřenosti systémů sociální ochrany a sociálního začleňování by mělo být doplněno úvahami o tom, jak tyto systémy financovat, neboť otázky přiměřenosti a udržitelnosti by měly být řešeny komplexně. Přestože je rovnováha mezi různými zdroji financování specifická pro každý členský stát, úvahy o nových alternativách a alternativních zdrojích financování by měly pokračovat.
- A konečně, vzájemné učení a výměna osvědčených postupů a inovativních přístupů byly označeny za vysoce účinné nástroje, které usnadňují společné pochopení vzájemně souvisejících výzev a podporují reformní úsilí členských států.

3.7. Reformy v oblasti důchodů

Vnitrostátní důchodové systémy jsou od samého počátku evropského semestru prioritní oblastí strukturálních reforem. Vzhledem k vyhlídkám na stárnutí obyvatelstva, klesající počet Evropanů v produktivním věku a vyvíjející se trhy práce pracují členské státy na řadě reforem, jejichž cílem je omezit výdaje na důchody a zároveň zachovat spravedlnost svých důchodových systémů, a to i mezigeneračně. Zejména úsilí o zajištění přiměřenosti důchodů je v posledních letech výrazné, jak bylo zaznamenáno ve zprávě o přiměřenosti důchodů z roku 2021 vypracované Výborem pro sociální ochranu a Evropskou komisí a potvrzeno i ve společné zprávě o zaměstnanosti 2022.

Významnou podporu vnitrostátnímu úsilí o reformy poskytuje Nástroj pro oživení a odolnost. Národní plány pro oživení a odolnost zahrnují reformní opatření týkající se důchodů nebo minimálních dávek ve stáří ve čtrnácti členských státech¹⁹.

a. Horizontální zjištění z přezkumů pro jednotlivé země

V této souvislosti Výbor pro sociální ochranu v únoru 2023 přezkoumal pokrok, jehož dosáhlo osm členských států v oblasti důchodů v reakci na doporučení pro jednotlivé země, která jim byla vydána v roce 2022. Většina těchto doporučení byla zaměřena na otázky fiskální udržitelnosti, přičemž prvky související s přiměřeností, spravedlností a rovností byly přítomny u tří a odkazy na potřebu zastřešující reformy důchodového systému byly přítomny u dvou z hodnocených zemí. Většina členských států, které byly předmětem přezkumu, obdržela v minulých cyklech evropského semestru podobně formulovaná doporučení pro jednotlivé země, což svědčí o dlouhodobé a strukturální povaze zjištěných problémů.

¹⁹ Belgie, Chorvatsko, Litva, Lotyšsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko a Švédsko.

Jednání v rámci Výboru pro sociální ochranu ukázala, že přezkoumané členské státy jsou si zjištěných problémů vědomy a podnikají kroky k jejich řešení. Byla ohlášena široká škála opatření:

- Ve většině členských států, které byly předmětem přezkumu, jsou přijata konkrétní opatření za účelem prozkoumání dané otázky a přípravy politické reakce. Tato opatření zahrnují zvláštní pravidelné podávání zpráv o fungování důchodového systému a zřízení specializovaných komisí pro řešení důchodové reformy (např. Česko, Německo, Irsko, Lucembursko a Maďarsko).
- Členské státy uznávají, že podpora zvýšené účasti na trhu práce obecně nebo konkrétně podpora zaměstnanosti starších pracovníků může zlepšit fiskální udržitelnost důchodového systému. Zatímco ve většině zkoumaných členských států (kromě Francie) se neplánují žádné další kroky ke zvýšení zákonem stanoveného věku odchodu do důchodu, zavádějí se opatření, jako je například snížení příspěvků na sociální zabezpečení, spolufinancování, doporučení zaměstnání, poradenství v oblasti odborné přípravy nebo pro volbu povolání, s cílem zvýšit skutečný věk odchodu do důchodu a podpořit odložený odchod do důchodu (Česko, Irsko, Polsko).
- Ve snaze řešit problémy s udržitelností podniká několik členských států kroky ke zvýšení příjmů systému důchodového pojištění zvýšením sazby příspěvků a/nebo rozšířením finanční základny (Německo, Irsko). V některých zkoumaných členských státech byly zřízeny zvláštní fondy na pomoc při řešení schodku důchodového pojištění (např. Lucembursko).
- V některých zkoumaných členských státech bylo rovněž vyvinuto úsilí o zachování nebo zlepšení spravedlnosti důchodových systémů. Ve Francii jsou podnikány kroky k zavedení ambiciózní a zastřešující reformy a v Německu a Nizozemsku se zkoumá další rozvoj zaměstnaneckých a osobních důchodů.

Výbor pro sociální ochranu oznámená opatření uvítal a kladně hodnotí úsilí členských států. Diskuse ve výboru zároveň ukázaly, že k úplnému vyřešení požadavků obsažených v doporučení pro jednotlivé země budou zapotřebí další kroky, neboť v mnoha případech budou oznámená opatření teprve provedena a v jiných je legislativní proces ještě v rané fázi.

b. Výsledek tematické diskuse v oblasti důchodů

Kromě přezkumů týkajících se jednotlivých zemí se Výbor pro sociální ochranu rovněž zapojil do horizontální diskuse zaměřené na *opatření přijatá všemi členskými státy na ochranu životní úrovně důchodců v souvislosti s vysokou inflací a prudkým nárůstem nákladů na energii*. Výsledek této diskuse je uveden níže.

V roce 2022 dosáhla roční míra inflace v Evropě rekordně vysoké úrovně 9,2 %, tj. přibližně třikrát vyšší než v roce 2021. K hlavním faktorům této rostoucí inflace patří ceny energií, které prudce vzrostly v důsledku invaze Ruska na Ukrajinu, přičemž spotřebitelské ceny za bydlení, vodu, plyn a elektřinu vzrostly za jediný rok o 18 %²⁰.

²⁰ Eurostat, zdroj údajů *prc_hicp_aind*, staženo 22. 5. 2023.

I když se zvyšující se ceny dotýkají všech (zranitelných) domácností, pro důchodce mohou představovat specifické problémy. Ve srovnání s obyvatelstvem v produktivním věku je zdraví důchodců obecně zranitelnější. Důchodci mají rovněž menší kontrolu a flexibilitu, pokud jde o přizpůsobení se měnícím se okolnostem, neboť nemohou snadno změnit své spotřební návyky nebo vykonávat dodatečnou práci na doplnění svého příjmu. Valorizace důchodů, která je hlavním zdrojem úpravy příjmů, obvykle probíhá s určitým zpožděním (typicky jednou ročně) a ve většině případů na úrovni nižší, než je růst mezd. Navíc to, do jaké míry má úprava o inflaci na důchody vliv, může také záviset na obecné koncepci důchodového systému. Prudký nárůst cen energií postihuje zejména osamocené starší osoby a starší osoby ohrožené chudobou, které čelí relativně vyššímu riziku energetické chudoby.

V této souvislosti se tematická diskuse v rámci Výboru pro sociální ochranu zaměřila na opatření přijatá členskými státy na ochranu životní úrovně důchodců. Diskuse potvrdila následující:

- Vlády v celé EU začaly intervenovat prostřednictvím politických opatření zaměřených na zmírnění dopadů rostoucích cen komodit a energie již v roce 2021, situace po invazi Ruska na Ukrajinu si však vyžádala další posílení jejich reakce.
- S ohledem na nutnost zajistit včasnou reakci se většina zemí původně rozhodla pro opatření, která poskytují podporu obecné populaci, současně však byla také zavedena některá opatření na testování prostředků nebo opatření zaměřená na konkrétní zranitelné skupiny. Právě tento způsob podpory je považován za pozitivní vývoj, neboť necílená podpora vzbuzuje značné fiskální obavy. Hrozí totiž, že neposkytne dostatečnou pomoc těm, kteří ji nejvíce potřebují, a mohla by podnítit další inflační tlaky.

- Necílená opatření oznámená členskými státy jsou většinou dočasné povahy, některé členské státy však podnikly kroky ke zvýšení příjmů zvýšením úrovně dávek (včetně nepríspevkového důchodu, např. ve Španělsku) nebo rozšířením jejich způsobilosti. Velký počet zemí zavedl platby buď s cílem zvýšit příjmy obecně, nebo přímo pokrýt účty za energii. Řada z nich zavedla na zimní období dotace v závislosti na výši spotřeby elektřiny, plynu nebo tepla obecně. Některé členské státy zavedly cenové stropy nebo sníženou sazbu DPH na energii.
- Konkrétně pokud jde o důchodce, hlavní součástí politické reakce členských států byla úprava stávajících mechanismů indexace důchodů. Tyto mechanismy existují v celé EU; umožňují růst důchodů v souladu s růstem cen, mezd nebo obou těchto položek. V převážné většině případů jsou důchody valorizovány jednou ročně. V některých zemích je aktivována mimořádná aktualizace nebo příznivější mechanismus indexace v případě, že inflace nebo růst mezd překročí určitou prahovou hodnotu (např. Česko, Lucembursko), nebo se vyplácí příplatek, pokud růst HDP překročí určitou úroveň (Maďarsko). Závažnost a rychlý vývoj současné krize v souvislosti s životními náklady vedly v řadě členských států k posílení nebo urychlení indexačních opatření, někdy se zpětným účinkem (např. Finsko, Maďarsko, Itálie, Litva, Lotyšsko, Malta, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko). V současném období mimořádného růstu inflace, který se rovněž vyznačuje klesajícími reálnými mzdami, může být indexace cen pro důchodce ve srovnání s indexací mezd příznivější, avšak nese s sebou značné finanční náklady, takže rozsah, v jakém může být tento růst zachován, bude záviset na stávajícím fiskálním prostoru a vnitrostátních preferencích.

- Rada členských států zavedla dodatečná opatření nebo zaměřila některá ze svých obecných opatření na důchodce s nízkými příjmy. Tato opatření zahrnují platby testované na základě majetkových poměrů nebo příjmů (v Chorvatsku, Polsku, Dánsku); příplatky k nejnižším důchodům (Kypr); (znovu)zavedení 13. měsíčního důchodu (v Polsku a Maďarsku) a 14. důchodu na základě testování prostředků (Polsko); zavedení nebo zvýšení stávajících příspěvků na bydlení a/nebo příplatků na vytápění (v Česku, Finsku, Švédsku, Irsku a Slovinsku).

Diskuse potvrdila, že vzhledem k závažnosti a očekávanému pokračování krize v souvislosti s životními náklady existuje prostor pro to, aby byly v rámci činností vzájemného učení ve Výboru pro sociální ochranu provedeny další výměny informací o škále podpůrných opatření, která členské státy plánují nebo provádějí.

3.8. Reformy v oblasti zdravotní péče

Dobré zdraví zlepšuje kvalitu života lidí a je nezbytným předpokladem udržitelného dlouhodobého hospodářského a sociálního růstu. Během pandemie COVID-19 se jasně ukázala stávající omezení evropských systémů zdravotní péče a zesílila potřeba zlepšit jejich fungování a připravenost na možné budoucí krizové události. V reakci na to řada členských států zahájila reformy na podporu odolnějších systémů zdravotní péče, a to i vzhledem k tomu, že pandemie v letech 2021 a 2022 stále probíhala.

Pokračující úsilí členských států o reformy zahrnuje opatření k řešení problémů souvisejících s pandemií (jako je modernizace zdravotnických zařízení a navýšení kapacit v oblasti veřejného zdraví), ale také opatření k řešení strukturálnějších problémů souvisejících s přístupem ke zdravotní péči a nedostatkem pracovních sil. V roce 2020 byl zaznamenán velmi významný nárůst výdajů na preventivní péči (26 %), i když výchozí podíl rozpočtu byl nízký (méně než 3 % celkových výdajů na zdravotní péči v roce 2019) a do značné míry k tomu došlo v důsledku opatření v reakci na krizi COVID-19.

Významnou podporu vnitrostátnímu úsilí o reformy představuje Nástroj pro oživení a odolnost. Za tímto účelem zahrnují národní plány reforem a odolnosti všech 27 členských států specializované investice do reforem zdravotní péče, které dosahují celkové částky více než 43 miliard EUR.

a. Horizontální zjištění z přezkumů týkajících se zdravotní péče zaměřených na jednotlivé země

V roce 2022 bylo osmi členským státům vydáno doporučení pro jednotlivé země týkající se zdravotní péče. Tato doporučení jsou vícerozměrná a týkají se celé řady otázek: čtyři z nich se zabývají problémy při provádění reforem v primární péči (Řecko, Polsko, Maďarsko, Litva), jakož i v preventivní péči (Maďarsko, Litva) a zavádění elektronického zdravotnictví (Polsko). Dvě z nich zdůrazňují problémy s přiměřeností a rovností (Řecko, Lotyšsko), jedno doporučení se zaměřuje na nedostatek pracovních sil (Nizozemsko), jedno na integraci zdravotních a sociálních služeb (Estonsko) a jedno na fiskální udržitelnost (Slovinsko). Vzhledem k tomu, že tři z doporučení obsahují odkazy na další související oblasti politiky (dlouhodobá péče v Estonsku a Slovinsku a sociální ochrana v Lotyšsku), výbor je přezkoumal v rámci specializovaných zasedání věnovaných dlouhodobé péči a sociální ochraně a sociálnímu začleňování.

V přezkumech týkajících se zdravotní péče zaměřených na jednotlivé země se ukázalo, že:

- Členské státy uznávají mnohorozměrnou povahu výzev, jimž jejich systémy zdravotní péče čelí, a jsou si vědomy potřeby uceleného přístupu. Uznávají význam solidních záchranných sítí pro poskytování přístupu ke zdravotní péči nejzranitelnějším osobám, jakož i strategickou potřebu účinné koordinace mezi sociálními systémy a systémy zdravotní péče a mezi celostátní, regionální a místní úrovní.

- Země, jimiž se přezkum zabýval, věnují velké úsilí prevenci a podpoře zdraví (Maďarsko, Litva, Polsko), jakož i zlepšování správy systému zdravotní péče a poskytování primární péče (Maďarsko, Řecko, Litva). Probíhá rovněž zavádění telemedicíny a dalších digitálních řešení (Litva, Polsko). Toto úsilí by mohlo nejen zlepšit dostupnost péče a podpořit lepší výsledky v oblasti zdraví obyvatelstva, ale také zmírnit potřebu specializovaného zdravotnického personálu a nákladné nemocniční péče. V případě telemedicíny je třeba nadále věnovat pozornost digitální propasti související s omezenými digitálními dovednostmi a problémy s přístupem k IT, zejména mezi staršími uživateli nebo osobami ze zranitelných skupin obyvatel. Aby se podpořil přístup ke kvalitní zdravotní péči pro všechny, bude možná nutné zachovat smíšené digitální a fyzické poskytování zdravotnických služeb.
- Stárnutí obyvatelstva a rostoucí poptávka po kvalitních zdravotnických službách vyvíjejí další tlak v souvislosti s již existujícími nedostatky a regionálními rozdíly v dostupnosti pracovní síly ve zdravotnictví. Většina hodnocených členských států (Maďarsko, Řecko, Litva) podniká kroky ke zvýšení atraktivity zdravotnického povolání zlepšováním pracovních podmínek, zvyšováním platů nebo poskytováním nefinančních pobídek, jako jsou možnosti odborné přípravy, s cílem přilákat další zdravotnický personál a lépe udržet stávající personál. Nizozemsko si uvědomuje, že další podstatné zvyšování počtu zdravotnických pracovníků nemusí být z dlouhodobého hlediska fiskálně udržitelné, a zaměřuje svou pozornost na zvyšování produktivity pracovní síly, mimo jiné hledáním organizační efektivity a využíváním technologií. Dále bylo uznáno, že klíčový význam pro udržitelné řešení otázky pracovní síly má přesměrování poskytování služeb z nemocnic na primární péči, jakož i účinnější strategie na podporu zdraví a prevenci nemocí.

- V počátečních fázích provádění je velký soubor oznámených reforem a investic, které mají potenciál řešit dosud přetrvávající problémy. Očekává se, že dopad těchto reforem se projeví v nadcházejících obdobích, a proto bude nutné pokračovat v monitorování a hodnocení, a to i s ohledem na případné další úpravy.

b. Výsledek tematické diskuse v oblasti zdravotní péče

Výbor pro sociální ochranu se rámci své činnosti související se semestrem rovněž zapojil do horizontální diskuse zaměřené na *hlavní rysy nedávných a současných reforem v oblasti přístupu k péči o duševní zdraví, zejména pokud jde o prevenci a poskytování komunitních služeb v oblasti péče o duševní zdraví, dostupnost kvalifikovaných pracovníků a financování*. Diskuse vycházely z horizontálních diskusí v Evropské komisi a Evropském středisku pro sledování zdravotnických systémů a politik, jakož i případové studie, kterou prezentovalo Portugalsko.

Z debaty jasně vyplynulo, že:

- Členské státy uznávají, že problémy v oblasti duševního zdraví mají významný sociální dopad. Špatné duševní zdraví má negativní dopad na celkovou pohodu a kvalitu života jednotlivců. Může vést k tělesným zdravotním problémům a může mít negativní dopad na sociální interakce a výkonnost ve vzdělávání a zaměstnání. Duševní onemocnění navíc může představovat výrazné ekonomické náklady spojené se ztrátou produktivity, zvýšenou závislostí na programech sociálního zabezpečení, jakož i nákladnými zdravotními zákroky.
- Předpokládá se, že duševním onemocněním lze do značné míry předcházet. Mnoho rizikových faktorů, které k nim vedou, jako je chudoba, zadluženost, nezaměstnanost, nezdravý životní styl nebo přístup k bydlení, nespadá do oblasti působnosti systému zdravotní péče, což znamená, že je zapotřebí integrovaný a meziodvětvový přístup k otázkám duševního zdraví.

- Pandemie COVID-19 vedla k bezprecedentnímu zhoršení duševního zdraví obyvatelstva. Omezení fyzického kontaktu a další omezení zavedená členskými státy s cílem zabránit šíření viru vedla ke snížení příležitostí k sociální interakci, což u mnoha lidí posílilo pocit osamělosti a izolace²¹. Celková nepředvídatelnost pandemie a zvýšená hospodářská nestabilita a finanční nejistota způsobená touto pandemií vedly ke zvýšení počtu osob, které uváděly psychickou zátěž a příznaky deprese a úzkosti²². Pandemie zároveň narušila dostupnost podpory v oblasti duševního zdraví a zhoršila stávající nedostatek pracovních sil, což vedlo k dlouhým čekacím dobám, zpožděním a těžšímu uspokojování poptávky po zdravotní péči v celé Evropě. Část zátěže, a to i pokud jde o přístup k péči o duševní zdraví, částečně pomohlo odstranit urychlené zavádění nástrojů telemedicíny jako přímé strategie pro zmírňování následků pandemie.
- Členské státy EU již před začátkem pandemie COVID-19 podnikaly kroky ke zlepšení přístupu k péči a podpoře, ačkoli mnohá opatření, která jsou v současné době zaváděna nebo plánována, jsou přijímána v rámci národních plánů pro oživení a odolnost. Několik členských států zahájilo dlouhodobé meziodvětvové reformy a ve snaze zlepšit dostupnost a efektivitu podniká kroky k začlenění služeb v oblasti duševního zdraví do primární péče. Pokračují rovněž v úsilí o přesun péče v oblasti duševního zdraví z institucionálního prostředí do neinstitucionální péče, mimo jiné prostřednictvím rozvoje neinstitucionálních týmů pro duševní zdraví a krizových zásahových služeb.

²¹ Eurofound, Nivakoski, S., Ahrendt, D., Mascherini, M., a kol., *Living, working and COVID-19 (Update April 2021): mental health and trust decline across EU as pandemic enters another year* (Život, práce a COVID-19 (aktualizace duben 2021): Duševní zdraví a důvěra v celé EU s nástupem dalšího roku pandemie poklesly), Úřad pro publikace, 2021.

²² Eurofound (2022), *Fifth round of the Living, working and COVID-19 e-survey: Living in a new era of uncertainty* (Páté kolo elektronického průzkumu Život, práce a COVID-19: život v nové éře nejistoty), Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk.

- Během pandemie byla přijata řada dalších opatření. Mnoho členských států se zaměřilo na osobní péči a na zlepšení informovanosti o duševním zdraví tak, že vytvořily nové informační portály anebo zřídily telefonní linky pro poskytování poradenství ohledně opatření zaměřených na zvládání krizí nebo zaměřených na prevenci sebevražd. Dále se snažily rozšířit pojistné krytí tak, že změnily pravidla proplácení a také zvýšily nárok na služby v oblasti duševního zdraví. Zintenzivnily odbornou přípravu dalšího zdravotnického personálu a některé země zdravotnickým pracovníkům nabízejí odbornou přípravu v oblasti základních psychologických dovedností. Mimo zdravotnický systém pomohla opatření přijatá na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni na ochranu pracovních míst a příjmů a na podporu přechodu k práci z domova podpořit jak příjmy, tak duševní zdraví pracující populace.
- Pokud jde o výhled do budoucna, členské státy uznávají, že je potřeba vyvíjet další úsilí o řešení problémů v oblasti duševního zdraví, jakož i to, že jsou zapotřebí lepší údaje a posílené monitorování dopadu zavedených politických opatření. Členské státy všeobecně uznávají význam prevence a včasné intervence při řešení problémů v oblasti duševního zdraví, přičemž řada členských států uskutečňuje osvětové kampaně a programy včasné intervence s cílem včas identifikovat a léčit duševní poruchy. Ve snaze zlepšit emocionální a sociální kompetence dětí a podpořit celkový pocit duševní pohody v raném věku některé členské státy zavádějí opatření na podporu duševního zdraví ve školách. Uznávají rovněž význam zapojení různých zúčastněných stran, jako jsou organizace občanské společnosti, ale také pacienti a jejich rodiny, do rozvoje politik a služeb v oblasti duševního zdraví. Toto zapojení může pomoci zajistit, aby tyto politiky a služby odpovídaly potřebám osob s duševními poruchami.

- Za jednu z hlavních překážek při poskytování vysoce kvalitní a účinné péče v oblasti duševního zdraví a podpory těm, kdo ji potřebují, byl označen nedostatek pracovních sil. Řešení tohoto nedostatku bude vyžadovat komplexní přístup, včetně úsilí o zvýšení atraktivity tohoto povolání, příležitostí k další odborné přípravě a úsilí o zvýšení kombinace dovedností, mimo jiné prostřednictvím základní psychologické odborné přípravy sociálních a zdravotnických pracovníků. K řešení nedostatku pracovních sil může rovněž přispět rozvoj telemedicíny a dalších inovativních modelů péče.

3.9. Reformy v oblasti dlouhodobé péče

Jak je zdůrazněno ve zprávě Výboru pro sociální ochranu a Evropské komise o dlouhodobé péči z roku 2021²³ a v Evropské strategii v oblasti péče, očekává se, že stárnutí evropského obyvatelstva povede k výraznému nárůstu poptávky po cenově dostupných a kvalitních službách zdravotní a dlouhodobé péče, a to v době, kdy bude k dispozici méně lidí v produktivním věku, kteří by tyto služby poskytovali nebo financovali.

Během pandemie COVID-19 se projeví stávající systémové nedostatky vnitrostátních systémů péče. Vysoká úmrtnost v zařízeních dlouhodobé péče, obtíže se zajištěním kontinuity péče a celkový nepříznivý dopad na kvalitu života starších osob a pečovatelů zdůraznily potřebu řešit strukturální problémy a zlepšit odolnost systémů dlouhodobé péče. To vyžaduje pečlivé vyvážení aspektů přiměřenosti a udržitelnosti vzhledem k tomu, že se předpokládá, že dlouhodobá péče bude jednou z nejrychleji rostoucích položek sociálních výdajů.

²³ Zpráva o dlouhodobé péči z roku 2021.

Doporučení Rady o přístupu k cenově dostupné vysoce kvalitní dlouhodobé péči z roku 2022²⁴

stanoví rámec pro budoucí reformy a investice a možnosti financování představují finanční prostředky EU, zejména ESF+ a Nástroj pro oživení a odolnost. Členské státy tyto možnosti ve velké míře využívají, přičemž národní plány pro oživení a odolnost osmnácti zemí²⁵, včetně reformních opatření v oblasti dlouhodobé péče, dosahují celkové částky 7,3 miliardy EUR. Pokrok při provádění tohoto doporučení bude sledován v kontextu evropského semestru a otevřené metody koordinace v sociální oblasti.

a. Horizontální zjištění z přezkumů týkajících se dlouhodobé péče zaměřených na jednotlivé země

Výbor pro sociální ochranu v rámci své činnosti související s evropským semestrem v březnu 2022 přezkoumal výsledky čtyř zemí (Rakouska, Belgie, Estonska a Slovinska) a doporučení pro jednotlivé země v oblasti dlouhodobé péče. Zatímco otázky fiskální udržitelnosti jsou ve všech čtyřech doporučeních pro jednotlivé země důležitým tématem, oblast působnosti vydaných doporučení zahrnuje rovněž rozměr přiměřenosti, dostupnosti různých pečovatelských zařízení, cenové dostupnosti, kvality, jakož i integrace zdravotní a dlouhodobé péče. Páté doporučení, vydané pro Polsko, se zaměřuje na poskytování dlouhodobé péče v souvislosti s účastí žen na trhu práce a bylo přezkoumáno společně s Výborem pro zaměstnanost.

²⁴ Doporučení Rady o přístupu k cenově dostupné vysoce kvalitní dlouhodobé péči.

²⁵ Rakousko, Belgie, Bulharsko, Kypr, Česko, Estonsko, Španělsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Litva, Lotyšsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Švédsko, Slovensko, Slovinsko.

V přezkumech zaměřených na jednotlivé země se ukázalo, že:

- Všechny členské státy, jimiž se přezkum zabýval, podnikají v souvislosti se stárnutím obyvatelstva kroky ke zlepšení poskytování odpovídající a fiskálně udržitelné dlouhodobé péče dobré kvality. Vzhledem k tomu, že mnohá z oznámených opatření dosud nebyla zavedena nebo jsou v platnosti po velmi krátkou dobu, jejich účinnost a fiskální dopad by se měly posuzovat i nadále. Kromě toho se mnohá z oznámených opatření zaměřují spíše na řešení specifických problémů systémů dlouhodobé péče než na dosahování systémových změn.
- Snahy o zlepšení udržitelnosti systémů péče zahrnuje legislativní změny zaměřené na regulaci a řešení regionálních rozdílů v přístupu (v Rakousku a Estonsku) nebo na reformu systému pojištění zdravotní a dlouhodobé péče (ve Slovinsku). Belgie zavedla regulační rámce, které obsahují standard růstu výdajů nebo jejichž cílem je řešit nesoulad mezi nabídkou a potřebami rezidenční péče.
- Členské státy oznamují větší soustředění na zajištění lepší kvality a alternativních forem bydlení pro starší osoby, mimo jiné prostřednictvím navrhovaných investic na podporu přechodu od institucionální k neinstitutcionální péči (Rakousko, Belgie, Slovinsko); přípravu vnitrostátních standardů kvality (Slovinsko) nebo stanovení minimálních standardů pro domácí péči, jakož i vypracování pokynů a vymezení příslušných úloh ústřední a místní správy (Estonsko). V Rakousku jsou důležitou součástí tohoto úsilí *komunitní zdravotní sestry*, které jsou určeny jako ústřední kontaktní osoby a jejichž úkolem je usnadňovat interakci mezi lidmi a poskytovateli péče.

- Byly zdůrazněny výzvy týkající se pracovní síly (Rakousko, Belgie), které členské státy řeší pomocí podpůrných opatření pro osoby, které procházejí počáteční odbornou přípravou v oblasti ošetrovatelství a péče, zvyšování atraktivity práce v odvětví dlouhodobé péče (Rakousko) a opatření pro zvyšování kvalifikace a rekvalifikaci (Estonsko) a poskytování různých forem podpory neformálním pečovatelům. Zvláštní pozornost je rovněž věnována potenciálu digitalizace a dalších inovativních řešení.

b. Výsledek tematické diskuse v oblasti dlouhodobé péče

Tematická diskuse v této oblasti politiky vycházela z prezentace studie nazvané *Long-term care social protection models in the EU* (Modely sociální ochrany v oblasti dlouhodobé péče v EU).

Studie zkoumá rozšíření formálních služeb ve srovnání s využíváním neformální péče, jakož i různé formy zásahu ze strany státu (peněžní dávky a služby). Bylo zjištěno, že modely, které poskytují nejlepší pokrytí potřeb dlouhodobé péče, jsou ty, které se opírají o rozvinuté poskytování služeb veřejným sektorem, přičemž klíčovou úlohu hraje poskytování věcné pomoci. Na opačném konci spektra je omezený zásah ze strany státu spojen s nízkou mírou pojistného krytí a zvýšeným rizikem chudoby a sociálního vyloučení u starších osob s potřebami dlouhodobé péče.

V této souvislosti se tematická diskuse ve Výboru pro sociální ochranu zaměřila na zajišťování přístupu k cenově dostupným vysoce kvalitním službám dlouhodobé péče při zohlednění základní potřeby udržitelnosti a rovnováhy mezi poskytováním služeb formální péče a neformální péče:

- Navzdory různorodosti vnitrostátních systémů dlouhodobé péče v Evropě a značným rozdílům v organizaci, poskytování a financování dlouhodobé péče v jednotlivých členských státech se vyskytují určité společné problémy, pokud jde o přístup, cenovou dostupnost, kvalitu a pracovní sílu.

- Řešení těchto problémů vyžaduje řadu různých reforem. Vzhledem k silné vazbě dlouhodobé péče na sociální ochranu, zdravotní péči a zaměstnanost jsou nutná komplexní a průřezová opatření. Jako nezbytné složky kombinace politik byly označeny preventivní přístupy a včasná intervence, integrace mezi dlouhodobou péčí a primární zdravotní péčí, lepší zacílení služeb dlouhodobé péče prostřednictvím přístupů zaměřených na člověka.
- Uspokojení rostoucí poptávky po dlouhodobé péči do velké míry závisí na dostupnosti dostatečného počtu kvalifikovaných pečovatелů. Změny ve struktuře rodiny i zvýšená účast žen na pracovní síle pravděpodobně povedou ke snížení dostupnosti neformální péče. Navzdory svému významnému potenciálu pro tvorbu pracovních míst se dlouhodobá péče v současné době vyznačuje špatnými pracovními podmínkami, nízkými mzdami a velkou fluktuací. V této souvislosti bylo za klíčovou oblast činnosti označeno zvýšení atraktivity odvětví péče, mimo jiné pomocí lepších pracovních podmínek, vyšších mezd a odborné přípravy. Řešení potřeb neformálních pečovatелů může vyžadovat další opatření, jako je poskytování započitatelné doby péče, podpory duševního zdraví a odlehčovací služby během dovolené. Vzhledem k tomu, že zdravotnickými pracovníky i neformálními pečovateli jsou ve velké většině ženy, podporují opatření ke zlepšení pracovních podmínek v tomto odvětví také genderovou rovnost.
- Jsou rovněž zapotřebí opatření k zajištění toho, aby osoby v nouzi měly přístup k péči bez nepřiměřené finanční zátěže. Za tímto účelem podniká několik zemí kroky k zavedení formální dlouhodobé péče jako součásti svého systému sociální ochrany. Bez této ochrany jsou celkové náklady na dlouhodobou péči pro mnoho Evropanů natolik vysoké, že si ji nemohou dovolit.

- Členské státy rovněž usilují o zvýšení nákladové efektivnosti pečovatelských služeb, mimo jiné využíváním nových technologií a zaměřením se na včasnou intervenci a preventivní opatření. Hlavním prvkem národních reformních programů je zajištění správné rovnováhy mezi modelem rezidenční péče a strategií stárnutí ve vlastní komunitě, včetně domácí a komunitní péče. To může mít pozitivní dopad na kvalitu života jednotlivců a zároveň zvýšit nákladovou efektivnost výdajů. Zároveň se očekává, že stárnutí evropské populace povede ke zvýšení podílu starších lidí s oslabeným zdravím, kteří v důsledku toho potřebují péči v rezidenčním prostředí, takže je třeba pečlivě posuzovat budoucí potřeby, aby bylo zaručeno, že instituce budou plnit povinnosti vůči starším osobám.
- Tato diskuse rovněž potvrdila, že je potřeba zlepšit kvalitu a dostupnost údajů, aby bylo možné navrhnout účinné politiky a opatření k řešení potřeb dlouhodobé péče stárnoucí populace. Za tímto účelem bude Výbor pro sociální ochranu prostřednictvím své pracovní skupiny pro ukazatele i nadále spolupracovat s Komisí na vypracování společných ukazatelů EU pro dlouhodobou péči, a zejména na stanovení rámce ukazatelů pro monitorování provádění doporučení Rady o přístupu k cenově dostupné vysoce kvalitní dlouhodobé péči.

Přílohy:

- 1. Výsledky přezkumů zaměřených na jednotlivé země, provedených Výborem pro zaměstnanost v roce 2023**
- 2. Výsledky přezkumů zaměřených na jednotlivé země, provedených Výborem pro sociální ochranu v roce 2023**
- 3. Výsledky přezkumů zaměřených na jednotlivé země, provedených v roce 2023 společně Výborem pro zaměstnanost a Výborem pro sociální ochranu**